

TIIVISTELMÄ MANNER-SUOMEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMAN 2014–2020 VUODEN 2021 RAPORTISTA

1. Toimeenpanon edistyminen

Siirtymäkausi

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 (maaseutuohjelma) toimeenpanoa jatkettiin vuosille 2021–2022. Päätöksenteko päättyy vuoden 2022 lopussa ja maksuja voi toteuttaa vuoden 2025 loppupuolelle asti.

Maksut

Vuoden 2021 loppuun mennessä maaseutuohjelmasta oli maksettu yhteensä 6,08 mrd. euroa (josta EU 2,55 milj. euroa), yhteensä 78 % ohjelmakaudelle 2014–2020 ja siirtymäkaudelle 2021–2022 varatusta kehyksestä (ml. elvytysrahoitus). Lisäksi vuoden 2021 loppuun mennessä oli maksettu kokonaan kansallisia luonnonhaittakorvauksia yhteensä 2,06 mrd. euroa ja maatalousinvestointeja 200,6 milj. euroa. Maaseutuohjelman toteuma 31.12.2021 esitetään liitteessä 1.

Toimenpiteiden toteuma tavoitteisiin nähden

Kehittämishankkeet

Kehittämishankkeita toteutetaan maaseutuohjelmassa kolmella toimenpiteellä: koulutus ja tiedonvälitys, maaseudun palvelut ja kylien kehittäminen sekä yhteistyötoimenpide. Vuoden 2021 lopussa kehittämishankkeita oli hyväksytty yli 6 000 kpl. Hankkeista suurin osa (74 %) on haettu Leader-ryhmien kautta. Koulutus ja tiedonvälitys- toimenpiteestä ja yhteistyötoimenpiteestä on haettu runsaasti rahoitusta. Maaseudun palveluiden ja kylien kehittämisen suosituimmat alatoimenpiteet ovat olleet peruspalveluinvestoinnit, vapaa-ajan infrastruktuuri-investoinnit ja laajakaistat.

Maaseudun innovaatioryhmien EIP (European Innovation Partnership) tavoitteena on lisätä maatalouden tai metsätalouden tuottavuutta, tehokkuutta ja kestävyyttä alan yritysten ja asiantuntijoiden välisenä yhteistyönä. Innovaatioryhmien tavoitteena on vauhdittaa maaseudun elinkeinojen kehitystä ja uudistumista hyödyntämällä osaamista. Innovaatiota valmisteleva ryhmä koostuu maa-, metsä- ja elintarvikealan yrittäjistä sekä innovaation toteuttamiseksi tarvittavista asiantuntijoista. Tavoitteena on hankkeen avulla toteuttaa suunniteltu innovaatio. Hankkeen jälkeen innovaatio pyritään siirtämään käyttöön tai sitä aletaan esitellä laajemmin.

Yritysrahoitus

Yrityshankkeita toteutetaan maaseutuohjelmassa kolmella alatoimenpiteellä: maataloustuotteiden jalostuksen, kaupan pitäminen ja/tai kehittäminen, yrityksen perustamistuki muuhun kuin maataloustoimintaan maaseutualueilla ja tuki investointeihin muun kuin maataloustoiminnan perustamiseksi ja kehittämiseksi. Vuoden 2021 loppuun mennessä yritysrahoitusta oli myönnetty hieman yli 6 100 hankkeeseen. Vajaa puolet (45 %) hankkeista on haettu Leader-ryhmien kautta.

Neuvonta

Vuoden 2021 loppuun mennessä oli toteutettu yli 82 000 neuvontatapahtumaa, yhteensä 21 785 tilalle. Eniten neuvontaa on annettu ympäristöasioista, kilpailukyvyyn parantamisesta ja eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä asioista.

Neuvonta on muodostunut tiloille tärkeäksi apuvälineeksi niin tilojen kannattavuuden kuin kehittämisenkin kannalta sekä toiminnan sopeuttamiseen siten, että huomioidaan myös ilmastonmuutos. Neuvonta auttaa selviytymään paremmin muuttuvassa yhteiskunnassa ja samalla varmistetaan, että tukijärjestelmien hyödyntäminen on täysimääräistä. Kiinnostus ilmastonmuutokseen sopeuttamiseen ja hillitsemiseen on lisääntynyt maataloilla. Neuvojen käynnit ovat auttaneet myös viljelijöiden jaksamisessa. Neuvonnan avulla viljelijät kokevat saavansa lisätietoa tilan toimintaa varten, ideoita tuotannon tehostamiseen ja kustannusten alentamiseen, henkistä tukea ja konkreettista apua. Toimenpide tukee erinomaisesti ohjelmakauden toimenpiteiden ja tavoitteiden toteutumista maataloilla.

Maatalouden investoinnit

Ohjelmakauden alussa investointien toteutus käynnistyi hieman arvioitua hitaammin, mutta ohjelmakauden edetessä toimenpiteiden toteutus on edennyt nopeasti. Vuoden 2021 loppuun mennessä hyväksytyjä hankkeita oli toteutettu 11 378 kpl 6 721 tilalla.

Pääosa rahoituksesta on kohdistunut kotieläintuotannon rakentamisinvestointeihin, etenkin nurmeen perustuvaan lypsy- ja nautakarjatalouteen. Toisaalta juuri kotieläintaloudessa rakennekehitys ja lopettavien tilojen määrä ovat edelleen kaikkein suurinta, jolloin jatkaville tiloille kohdistuu paineita uusien, korvaavien eläinpaikkojen rakentamiseen. Kotieläinrakennuksiin tehdään runsaasti investointeja myös eläinten hyvinvoinnin ja työympäristön parantamisen näkökulmasta. Kappalemääräisesti paljon investointeja tehdään maan kasvu- kuntoa parantaviin pellon salaojitusinvestointeihin, joiden merkitys Suomen ilmasto-olosuhteissa on ensiarvoisen tärkeä myös ravinteiden tehokkaalle hyödyntämiselle ja eroosion estämiselle.

Nuorten viljelijöiden aloitustuki

Vuoden 2021 loppuun mennessä ohjelmakauden aikana myönteinen tukipäätös on tehty yhteensä 2 009 maatalolle.

Vuoden 2021 loppuun mennessä ohjelmakauden tavoitteesta saavutettiin 69 %. Myönnettyjen tukien määrässä on ollut vuotuista vaihtelua, joka osittain johtuu muusta lainsäädännöstä, kuten muutoksista kansalliseen luopumistukijärjestelmään, joka päättyi kokonaan vuoden 2018 lopussa. Osa tilanpidon aloituksista toteutetaan kuitenkin aloitustukijärjestelmän ulkopuolella. Aloitustuen ulkopuolella toteutuvat sukupolvenvaihdokset tehdään usein pienemmillä, sivutoimisilla tiloilla. Aloitustuen tavoitteena on kannustaa ja helpottaa sukupolvenvaihdoksia kehittyvillä, tulevaisuuteen tähtäävillä tiloilla. Määrällisestä tavoitteesta jäämisestä huolimatta toimenpide on tukenut ohjelmassa toimenpiteelle asetettua tavoitetta.

Ympäristökorvaukset ja ei-tuotannolliset investoinnit

Ympäristösitoumukseen sitoutui vuonna 2015 viisivuotisin sitoumuksin noin 86 % aktiiviviljelijöistä, jotka hakivat suorien tukien perustukea. Vuonna 2021 sitoumuksia oli voimassa noin 39 506 kappaletta. Sitoumuskannat ovat vähentyneet ja sitoumusten määrä oli vuonna 2021 ensi kertaa alle 40 000. Se on pääasiassa seurausta tilojen luopumisesta tuotannosta, eikä sitoutuneiden suhteellinen osuus perustukea hakeneista aktiiviviljelijöistä ole muuttunut.

Ympäristösitoumusten tavoiteala täyttyi jo ensimmäisenä sitoumusvuonna 2015, eikä uusia sitoumuksia ole sen jälkeen tehty. Sitoumusalan hallinnan muutoksissa, kuten sukupolvenvaihdoksissa, luopujan olemassa olevaa sitoumusta voidaan jatkaa tai se voidaan jakaa. Vuoden 2021 sitoumusala oli n. 2,06 milj. ha (vuonna 2016 2,08 milj. ha).

Sopimuksia maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoidosta sopimuksia oli vuonna 2021 voimassa 2 254 tilalla ja ne koskivat yhteensä noin 32 928 ha (tavoiteala 42 000 ha). Sopimusalaista noin 35 % on arvokkaaksi perinnebiotoopiksi luokiteltua, 65 % muita perinnebiotooppeja, luonnonlaitumia, metsäsaarekkeitä ja reunavyöhykkeitä.

Sopimuksia kosteikon hoidosta oli vuonna 2021 voimassa 376 tilalla ja ne koskivat yhteensä 1 374 ha (tavoiteala 1 100 ha).

Kurki-, hanhi- ja joutsenpelto sopimuksia oli voimassa vuonna 2021 yhteensä 44 tilalla kokonaisalaltaan 786 hehtaaria (tavoiteala 800 ha).

Vuonna 2021 alkuperäisrotusopimuksia oli 466 tilalla yhteensä 523 sopimusta.

Ei-tuotannollisilla investoinneilla mahdollistetaan kosteikkojen perustaminen ja perinnebiotooppien sekä luonnonlaidunten ennallistaminen, jonka jälkeen investointikohteelle tulee tehdä ympäristökorvauksen mukainen viisivuotinen hoitosopimus. Rahoituskaudella 2014–2020 on hyväksytty yhteensä 324 hanketta (perinnebiotooppien alkuraivaukseen ja aitaamiseen 152 kpl ja kosteikkojen rakentamiseen 172 kpl).

Luonnonmukainen tuotanto

Vuonna 2020 luonnonmukaisen tuotannon sitoumusala oli 303 715 hehtaaria. Luomusitoumusten sitoumusalan osuus peltoalasta oli vuonna 2020 noin 13,4 prosenttia. Noin 37 % luonnonmukaisen tuotannon sitoumusalaista oli luonnonmukaisen kotieläintuotannon sitoumuksen piirissä.

Luonnonmukaista kotieläintuotantoa koskevia sitoumuksia tehneet tilat ovat keskipinta-alalta noin 107 hehtaaria. Kaikkien luomusitoumusten keskipinta-ala oli noin 67 hehtaaria. Luonnonmukaisesti tuotettujen tilojen keskipinta-ala on siten suurempi kuin kaikkien tuotantosuuntien tilojen keskipinta-ala, joka oli 49 hehtaaria vuonna 2021.

Luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden markkinat ovat jatkaneet kasvuaan. Tämän yhdessä tavanomaisen tuotannon heikon kannattavuuden kanssa odotetaan edistävän luonnonmukaisesti tuotetun pinta-alan kasvua edelleen. Luonnonmukaisen tuotannon koulutuksen ja neuvonnan rooli on merkittävä uusien tuottajien luonnonmukaiseen tuotantoon sitoutumiselle. Päätös luomutuottajaksi siirtymiseen kypsyy tiloilla vähitellen ja käydyn luomukoulutuksen ja luomutuottajaksi siirtymisen välillä vierähtää usein useampi vuosi.

Luonnonhaittakorvaukset

Luonnonhaittakorvauksia maksettiin 44 500 tilalle vuonna 2021. Ala, jolle luonnonhaittakorvauksia maksettiin, oli 2,16 milj. hehtaaria.

Luonnonhaittakorvauksessa on käytössä tuen asteittainen alenema (degressio), kun tilakoko ylittää raja-arvon. Vuonna 2021 C-alueella 1 077 tilaa täytti ensimmäisen degressioportaan (tilakoko 150-300 ha) ja vastaavasti AB-alueella 1 332 tilaa. Seuraavan degressioportaan (tilakoko yli 300 ha) täytti C-alueella 122 tilaa ja AB-alueella 194 tilaa. Tilakoko kasvaa vuosittain niin, että luonnonhaittakorvausten degressiorajat purevat jo useampaan tuensaajaan. Sama kehitys on tapahtunut koko rahoituskauden.

Eläinten hyvinvointi

Vuonna 2021 eläinten hyvinvointikorvausten mukaisen sitoumuksen teki 5 882 tilaa. 53 % naudatiloista, 70 % sikatiloista, 54 % lammas- ja vuohitiloista ja 71 % siipikarjatilasta teki eläinten hyvinvointisitoumuksen. Maatilojen neuvontajärjestelmän kautta on myös edistetty eläinten hyvinvointiin liittyviä asioita. Eläinten hyvinvoinnilla vastataan myös kuluttajien odotuksiin.

Leader-toiminta

Maaseutuohjelmassa on asetettu Leader-toiminnalle tavoitteeksi, että sitä kautta toteutetaan 2 150 yritystuki-hanketta ja 4 500 kehittämishanketta. Vuoden 2021 loppuun mennessä oli rahoitusta myönnetty 2 732 yritykselle ja 4 479 kehittämishankkeeseen. Vuoden 2021 loppuun mennessä oli lisäksi rahoitettu alueiden välisiä, kansainvälisiä ja esiselvityshankkeita yhteensä 294 kpl. Rahoitetut hankkeet tukevat laajasti ja monipuolisesti paikallisten kehittämisstrategioiden toteuttamista. Työpaikkoja oli syntynyt lähes 3 000.

2. Arviointisuunnitelman toimeenpanon edistyminen

Ajantasainen katsaus käynnissä olevista arvioinneista löytyy täältä: <https://www.maaseutu.fi/maaseutuverkosto/vaikutukset/arviointi/>

3. Ohjelman tavoitteiden saavuttamista edistävät toimet

Seurantakomitea

Vuoden 2021 aikana seurantakomitea kokoontui etänä 25.5.2021. Lisäksi 15.11.-6.12.2021 välisenä aikana järjestettiin kirjallinen käsittely.

Seurantakomitean kokoonpano, esityslistat ja kokousmuistiot löytyvät [maaseutu.fi](https://www.maaseutu.fi)-sivuilta.

Ohjelmamuutos

Vuonna 2021 tehtiin 2 ohjelmamuutosta (hyväksytty 14.4. ja 4.8.2021). Muutoksissa lisättiin Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan 2014–2020 siirtymäkauden 2021–2022 rahoitus sekä maaseuturahaston elpymisvälineen lisärahoitus. Seurantakomitea hyväksyi molemmat muutokset 1.12.2020 pidetyssä kokouksessa.

4. Tekniseen apuun ja ohjelman julkistamiseen liittyvät toimet

Maaseutuverkosto

Vuonna 2021 Maaseutuverkostotoiminnassa järjestettiin tai oltiin mukana järjestämässä 97 tapahtumaa. Pääsääntöisesti kaikki tapahtumat järjestettiin virtuaalisesti. Yhteensä maaseutuverkostotoimintaan liittyvissä virtuaalisissa ja fyysisissä tapahtumissa vieraili 35 685 osallistujaa.

Viestintä

Viestinnän tavoitteet vuodelle 2021 olivat:

- Tuensaajat ovat tietoisia: rahoitusta on yhä saatavilla
- Maaseutuohjelman tulokset ovat esillä laajasti ja monikanavaisesti
- Viestintäverkoston toimintaa tuetaan
- Maaseuturahaston rooli tunnustetaan monipaikkaisuuden ja vihreän kasvun teemoissa

Vuoden 2021 viestintää tehtiin erilaisten viestintäkampanjoiden, tapahtumien ja elpymisvaraviestinnän siivittämänä. Kevään suur tapahtumana toimi 210 miljoonaa keinoa kehittää maaseutua –tapahtuma, jossa kerrottiin elpymisvarojen mahdollisuuksista. Syksyllä kokoonnuttiin Maaseutuparlamenttiin sekä Lähiruokapäivään, josta viestittiin ahkerasti. Vuonna 2021 valmistauduttiin myös tulevaan rahoituskauteen valmistelemalla viestintäverkoston organisoitumista uudelleen. Pidettiin työpajoja viestintäverkostolle sekä keskusteltiin uudistuksesta erilaisten sidosryhmien kanssa.

YKSITYISKOHTAISTA TIETOA MANNER-SUOMEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMAN 2014–2020 TOTEUMASTA VOI LUKEA VUODEN 2021 RAPORTISTA JA TOIMENPITEITTÄIN LAADITUISTA TIETOSIVUISTA, JOTKA LÖYTYVÄT OSOITTEESTA [MAASEUTU.FI](https://maaseutu.fi).

EDISTYMISEN MITTARIT KERTOVAT, MITÄ ON SAATU AIKAAN.

Maaseutuohjelman toteutuma toimenpiteittäin/alatoimenpiteittäin (4.8.2021 hyväksytty ohjelmaversio)

Toimenpiteet	Maaseutuohjelman EU:n rahoitusosuus ¹⁾	EURO	Sidottu maaseuturahaston osuus 31.12.2021			Maksettu maaseuturahaston osuus 31.12.2021				Sidottu elpymisvälineen (EURO) osuus 31.12.2021		Maksettu elpymisvälineen (EURO) osuus 31.12.2021		
			EU:n rahoitusosuus	% kehyksestä	Osarahoitteinen osuus yhteensä	EU:n rahoitusosuus	% kehyksestä	% sidotusta	Osarahoitteinen osuus yhteensä	EURO	% kehyksestä	EURO	% kehyksestä	% sidotusta
1. Koulutus ja tiedonvälitys²⁾⁴⁾, yhteensä	44,10		33,72	76 %	80,28	26,89	61 %	80 %	64,03					
1.1 Tuki ammatilliseen koulutukseen ja taitojen hankkimiseen	18,06		10,93	61 %	26,03	7,88	44 %	72 %	18,77					
1.2 Tuki esittely- ja tiedotustoimintaan	26,04		22,79	88 %	54,25	19,01	73 %	83 %	45,26					
2. Neuvonta⁵⁾	17,64		15,03	85 %	35,78	15,03	85 %	100 %	35,78					
2.1 Tuki neuvontapalveluiden hyödyntämiseen ⁵⁾	17,64		15,03	85 %	35,78	15,03	85 %	100 %	35,78					
4. Investoinnit fyysiseen omaisuuteen, yhteensä	265,86	53,30	225,15	85 %	536,08	178,15	67 %	79 %	424,17	10,03	19 %	0,61	1 %	6 %
4.1 Tuki maatalojen investointeihin	221,34	43,30	182,49	82 %	434,49	145,96	66 %	80 %	347,53	9,82	23 %	0,61	1 %	6 %
4.2 Tuki maataloustuotteiden jalostukseen, kavaan pitämiseen ja/tai kehittämiseen ²⁾⁴⁾	41,16	10,00	39,63	96 %	94,37	30,25	74 %	76 %	72,03	0,20	2 %			
4.4 Tuki maatalouden ympäristö- ja ilmastotavoitteiden toteuttamiseen liittyviin ei-tuotannollisiin investointeihin	3,36		3,03	90 %	7,23	1,93	58 %	64 %	4,60					
6. Tila- ja yritystoiminnan kehittäminen, yhteensä	130,09	16,00	122,22	94 %	291,00	91,04	70 %	74 %	216,76	1,17	7 %			
6.1 Yrityksen perustamistuki nuorille viljelijöille, yhteensä	32,76		25,73	79 %	61,25	21,90	67 %	85 %	52,15					
6.2 Yrityksen perustamistuki muuhun kuin maataloustoimintaan maaseutualueilla ⁴⁾	9,66	2,00	6,89	71 %	16,41	5,12	53 %	74 %	12,18					
6.4 Tuki investointeihin muun kuin maataloustoiminnan perustamiseksi ja kehittämiseksi ²⁾⁴⁾	87,67	14,00	89,60	102 %	213,34	64,02	73 %	71 %	152,42	1,17	8 %			
7. Maaseudun palvelujen ja kylien kehittäminen²⁾⁴⁾, yhteensä	52,67	16,00	55,72	106 %	132,66	38,81	74 %	70 %	92,40	8,12	51 %	0,00	0 %	0 %
7.1 Tuki maaseutualueiden kuntien ja kylien ja niiden peruspalvelujen kehittämissuunnitelmien sekä Natura 2000-alueita ja muita luonnonarvoitaan merkittäviä alueita koskevien suojelu- ja hoitosuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen	2,52		2,35	93 %	5,60	1,27	50 %	54 %	3,01					
7.2 Tuki investointeihin kaikenlaisten pieninfrastruktuurien luomiseksi, parantamiseksi tai laajentamiseksi, uusittavia energialähteitä ja energiansäästöä koskevat investoinnit mukaan luettuina	7,14		2,86	40 %	6,80	1,76	25 %	62 %	4,20					
7.3 Tuki laajakaistainfrastruktuuria varten mukaan lukien sen luominen, parantaminen ja laajentaminen, passiivinen laajakaistainfrastruktuuri sekä laajakaistan ja julkisten sähköisen hallinnon ratkaisujen saatavuus	17,85	16,00	17,25	97 %	41,08	12,99	73 %	75 %	30,94	8,12	51 %	0,00	0 %	0 %
7.4 Tuki investointeihin maaseutualueille suunnattujen paikallisten peruspalveluiden, vapaa-aika ja kulttuuri mukaan luettuina, ja niihin liittyvän infrastruktuurin perustamiseksi, parantamiseksi tai laajentamiseksi	11,55		17,29	150 %	41,17	12,06	104 %	70 %	28,71					
7.5 Tuki investointeihin vapaa-ajan infrastruktuurin julkista käyttöä, matkailuneuvontaa ja pienimuotoista matkailuinfrastruktuuria varten	10,25		12,64	123 %	30,08	8,36	82 %	66 %	19,91					
7.6 Tuki kylien, maaseutumaiseman ja luonnonarvoitaan merkittävien alueiden kulttuuri- ja luonnonperinnän säilyttämiseen, ennallistamiseen ja kohentamiseen liittyviin tutkimuksiin ja investointeihin, niihin liittyvät sosioekonomiset näkökohdat mukaan luettuina, sekä ympäristöalan tiedotustoimiin	3,36		3,33	99 %	7,93	2,36	70 %	71 %	5,63					
10. Ympäristökorvaukset	934,22	10,00	827,71	89 %	1 970,74	823,11	88 %	99 %	1 959,79	10,52	105 %	8,95	89 %	85 %
10.1 Ympäristökorvaukset	933,84	10,00				822,94	88 %		1 959,38	10,52	105 %	8,95	89 %	85 %
10.2 Tuki maatalouden geenivarojen säilyttämistä, kestävää käyttöä ja kehittämistä varten	0,38					0,17	45 %		0,41					
11. Luonnonmukainen tuotanto	156,16	106,21	142,67	91 %	339,69	142,67	91 %	100 %	339,69	89,00	84 %	40,80	38 %	46 %
11.2 Korvaus luonnonmukaisen maatalouden käytäntöjen ylläpitämisestä	156,16	106,21	142,67	91 %	339,69	142,67	91 %	100 %	339,69	89,00	84 %	40,80	38 %	46 %
13. Luonnonhaittakorvaukset	1 054,05		888,80	84 %	2 116,18	888,80	84 %	100 %	2 116,18					
13.1 Korvaus vuoristoalueilla	590,27					516,02	87 %		1 228,62					
13.2 Korvaus muille alueille, joilla on luonnonolosuhteista johtuvia huomattavia rajoitteita	463,78					372,78	80 %		887,56					
14. Eläinten hyvinvointi	217,81		197,81	91 %	470,99	182,69	84 %	92 %	434,99					

Toimenpiteet	Voimassa oleva maaseutuohjelman EU:n rahoitusosuus ¹⁾	EURI	Sidottu maaseuturahaston osuus 31.12.2021			Maksettu maaseuturahaston osuus 31.12.2021				Sidottu elpymisvälineen (EURI) osuus 31.12.2021		Maksettu elpymisvälineen (EURI) osuus 31.12.2021		
			EU:n rahoitusosuus	% kehyksestä	Osarahoitteinen osuus yhteensä	EU:n rahoitusosuus	% kehyksestä	% sidotusta	Osarahoitteinen osuus yhteensä	EURI	% kehyksestä	EURI	% kehyksestä	% sidotusta
16. Yhteistyö ja innovaatiot²⁾, yhteensä	69,13	6,00	66,65	96 %	158,70	45,06	65 %	68 %	107,28	0,94	16 %			
16.1 Tuki toimijaryhmien perustamiseen ja toimimiseen (EIP)	1,26	6,00	1,44	114 %	3,43	1,14	91 %	0 %	2,72	0,94	16 %			
16.2 Tuki pilottihankkeisiin sekä uusien tuotteiden, käytäntöjen, menetelmien ja tekniikoiden kehittämiseen	18,90		21,76	115 %	51,81	12,76	68 %	59 %	30,38					
16.3 Tuki (muuhun) yhteistyöhön pienten toimijoiden välillä yhteisten työprosessien järjestämiseksi sekä tilojen ja resurssien jakamiseksi sekä matkailun kehittämiseksi/markkinoinniseksi	10,92		8,54	78 %	20,34	5,62	51 %	66 %	13,38					
16.4 Tuki horisontaaliseen ja vertikaaliseen yhteistyöhön toimitusketjun toimijoiden välillä lyhyiden toimitusketjujen ja paikallisten markkinoiden perustamiseksi ja kehittämiseksi sekä tuki paikallisiin menekinedistämistöihin lyhyiden toimitusketjujen ja paikallisten markkinoiden kehittämiseksi	7,14		1,95	27 %	4,64	1,27	18 %	65 %	3,03					
16.5 Tuki yhteisiin toimiin ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä tuki ympäristöhankkeita ja nykyisiä ympäristökäytäntöjä koskeviin yhteisiin lähestymistapoihin	8,40		4,99	59 %	11,88	3,08	37 %	62 %	7,35					
16.6 Tuki yhteistyöhön toimitusketjun toimijoiden välillä elintarvikkeissa, energiantuotannossa ja teollisissa prosesseissa käytettävän biomassan tarjoamiseksi kestäväällä tavalla	11,34		2,85	25 %	6,79	2,20	19 %	77 %	5,23					
16.9 Tuki maataloustoiminnan manipuolistamiseksi terveydenhuollon, sosiaalisen integroitumisen, yhteisön tukevan maatalouden sekä ympäristöä ja elintarvikkeita koskevan koulutuksen alalla toteutettaviin toimintoihin	4,03		0,39	10 %	0,93	0,32	8 %	81 %	0,75					
16.10 Muut	7,14		24,73	346 %	58,88	18,66	261 %	75 %	44,44					
19. Leader³⁾, yhteensä	160,86		152,24	95 %	362,47	102,33	64 %	67 %	243,64					
19.2 Tuki paikallisen kehittämissstrategian mukaisten toimien toimeenpanoon ⁴⁾	117,60		115,53	98 %	275,07	77,03	66 %	67 %	183,40					
19.3 Paikallisen toimintaryhmän yhteistyötoimien valmistelu ja toimeenpano ⁴⁾	12,35		10,64	86 %	25,34	6,93	56 %	65 %	16,49					
19.4 Toimintakustannukset ja toiminnan edistäminen	30,91		26,07	84 %	62,06	18,37	59 %	70 %	43,74					
20. Tekninen apu, yhteensä	37,80		29,34	78 %	69,85	17,83	47 %	61 %	42,45					
20.1 Tuki tekniseen apuun (muu kuin kansallinen maaseutuverkosto)	32,76		25,14	77 %	59,85	15,02	46 %	60 %	35,75					
20.2 Tuki kansallisen maaseutuverkoston perustamiseen ja toimintaan	5,04		4,20	83 %	10,00	2,82	56 %	67 %	6,70					
Kaikki yhteensä	3 140,39	207,51	2 757,06	88 %	6 564,4	2 552,40	81 %	93 %	6 077,14	119,78	58 %	50,36	24 %	42 %

¹⁾ Alustavat määrät toimenpiteittäin/alatoimenpiteittäin, jotka sisältävät 6 %:n suoritusvarauksen. Suoritusvarauksen saamisen edellytyksenä on ohjelma-asiakirjan luvussa 7 esitetyn tuloskehysten tavoitteiden toteutuminen.

²⁾ Muu kansallinen julkinen rahoitus (pääosin kuntien rahoitus) 19 milj. €, josta arvioidaan kertyvän pääosa maaseudun palveluiden ja kylien kehittämisen (nyt 70 %) sekä yhteistyön ja innovaatioiden (nyt 22 %) kautta. Vähäinen osa kertyy koulutuksen ja tiedonvälityksen (nyt 7 %) sekä yritysinvestointien (tp:t 4.2 ja 6.4, nyt 1 %) kautta.

³⁾ Muu kansallinen julkinen rahoitus (pääosin kuntien rahoitus) 60 milj. €.

⁴⁾ Yritystukiin osalta päätöksenteko käynnistyi joulukuussa 2015 ja hanketukiin osalta tammikuussa 2016.

⁵⁾ Sitoumukset vastaavat toteutuneita maksuja.